

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"ОБЛІК ВИРОБНИЦТВА
І УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ"
для студентів спеціальності
8.03050901 "Облік і аудит"
денної форми навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри бухгалтерського обліку.
Протокол № 6 від 20.12.2013 р.

Укладачі: Лабунська С. В.
Курган Н. В.

М54 Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Облік виробництва і управління витратами" для студентів спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит" денної форми навчання / укл. С. В. Лабунська, Н. В. Курган. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 32 с. (Укр. мов.)

Подано методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни у вигляді практичних завдань для виконання студентами з метою поглиблення знань та набуття конкретних навичок у виборі оптимальних методів обліку витрат виробництва і калькулювання собівартості виробленої продукції, у розподілі виробничих витрат між незакінченою і готовою продукцією, в обчисленні та оцінці незавершеного виробництва.

Рекомендовано для студентів факультету обліку і аудиту спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит".

Вступ

Навчальна дисципліна "Облік виробництва та управління витратами підприємств" є фаховою нормативною дисципліною, яка складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит".

Головна мета навчальної дисципліни "Облік виробництва та управління витратами підприємств" полягає у вивченні методів та організації ведення на підприємствах України обліку виробництва залежно від технологічних особливостей виробничих підприємств на основі Положень (стандартів) бухгалтерського обліку і використання передового досвіду сучасних підприємств. Вивчення навчальної дисципліни надає студентам знання щодо основних положень обліку витрат виробництва, сутності калькулювання собівартості продукції, розробки послідовних етапів планування та обліку витрат і калькулювання за наскрізною єдиною методикою, щодо сутності, принципів, сфери використання і особливостей різних методів обліку витрат виробництва: нормативного, позамовного, попроцесного та попередільного.

Метою виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни "Облік виробництва та управління витратами підприємств" є закріплення теоретичних знань та практичних навичок щодо формування облікових даних про оперативну діяльність підприємства та прийняття ефективних управлінських рішень на основі використання такої інформації. Завдання до самостійної роботи сприяють розвитку самостійного творчого мислення та набуттю навичок самостійної роботи зі спеціальною літературою, оволодінню і поглибленню практичного досвіду з вирішення поставлених завдань, підвищуючи на цій основі практичну підготовку студентів.

Запропоновані методичні рекомендації до самостійної роботи містять комбіновані завдання з обліку витрат виробничого підприємства і калькулювання собівартості продукції. В ході виконання самостійної роботи студент вивчає способи виконання калькуляційних робіт, види калькуляцій, послідовність формування собівартості продукції, прийоми обліку прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці та загальновиробничих витрат. Також студент ознайомлюється із порядком розподілу та віднесення на собівартість продукції накладних витрат, із організацією синтетичного і аналітичного обліку витрат на виробництво.

Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни відповідають робочій програмі та робочому плану за усіма запропонованими темами.

У процесі опрацювання завдань студент може оволодіти такими компетентностями:

- вміння організувати і здійснювати бухгалтерський облік, внутрішній аудит і фінансовий контроль усіх об'єктів, що визначають господарську діяльність підприємства;
- здатність систематизувати облікові документи з формування витрат на виробництво за періодами, видами продукції і структурними підрозділами і вести накопичувальні записи в регістрах бухгалтерського обліку;
- спроможність користуватися спеціальними нормативно-правовими документами, що регламентують формування витрат на виробництво продукції, робіт та послуг;
- вміння обґрунтовано обирати оптимальні методів обліку витрат виробництва і калькулювання собівартості виробленої продукції структурними підрозділами і підприємством в цілому;
- навички розподілу загальних витрат підприємства між виробничими підрозділами, розподілу виробничих витрат допоміжних виробництв між незакінченою і готовою продукцією, а також навички перерозподілу витрат допоміжних цехів за виробничими підрозділами, які споживають продукцію, роботи та послуги обслуговуючих виробництв;
- здатність визначати та списувати нерозподілені та зайво розподілені накладні витрати виробничого підприємства;
- вміння розраховувати собівартість готової продукції, обчислювати та оцінювати незавершене виробництво;
- навички щодо складання нормативних, планових і фактичних калькуляцій і проведення їхнього економічного аналізу.

Запропоновані завдання зі самостійної роботи мають сформувати у студентів здібність оцінювати та аналізувати інформацію, що формується в системах фінансового та управлінського обліку, яка надає змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі аналізу взаємозв'язку між витратами, обсягом діяльності та прибутком.

Для самостійного виконання запропонованих завдань необхідно детально ознайомитися з такими темами навчальної дисципліни: "Організація обліку витрат на продукт. Особливості побудови позамовної системи калькулювання витрат та системи калькулювання витрат на одиницю виробу на вітчизняних та зарубіжних підприємствах з метою динамічного розвитку підприємства" та "Попроцесна система калькулювання витрат підприємства задля забезпечення стратегії розвитку підприємства" [4; 9].

Студенти обирають варіант завдання відповідно до наведеного переліку варіантів і першої літери власного прізвища. Наприклад: Ніколаєнко А. В. – варіант 4, Осадчук С. Т. – варіант 5.

Варіант 1 – А, Є, К, С, Ш.

Варіант 2 – Б, Ж, Л, Т, Щ.

Варіант 3 – В, З, М, У, Ю.

Варіант 4 – Г, И, Н, Ф, Я.

Варіант 5 – Ґ, І, О, Х.

Варіант 6 – Д, Ї, П, Ц.

Варіант 7 – Е, Й, Р, Ч.

Завдання 1

Підприємство виробляє та реалізує два види продукції: втулки та підшипники для вантажних автомобілів. Робочим планом рахунків підприємства для обліку незавершеного виробництва, готової продукції, доходу від реалізації за видами виробів передбачені субрахунки: "... .1" – для обліку втулок та "... .2" – для обліку підшипників.

Для виробництва втулок підприємство використовує сталь холодно-тягнену марки А, для виробництва підшипників – сталь леговану марки Б. Протягом року підприємство закупило у постачальників, платників ПДВ, сталь за цінами (у тому числі ПДВ), поданими у табл. 1.

Інформація щодо доходів підприємства від реалізації готової продукції за період наведена у рядках 3 – 4 табл. 2. Для спрощення завдання слід припустити, що ціна реалізації підшипників та втулок залишалася незмінною протягом року.

Таблиця 1

Обсяги закупівлі сталі підприємством протягом року

Марка сталі	Перша партія		Друга партія		Третя партія		Вага усього, т
	Вага, т	Ціна за тонну, у тому числі ПДВ, грн	Вага, т	Ціна за тонну, у тому числі ПДВ, грн	Вага, т	Ціна за тонну, у тому числі ПДВ, грн	
Варіант 1							
Марка А	22	3 960	25	4 140	18	4 560	65
Марка Б	20	6 720	25	6 600	-	-	45
Варіант 2							
Марка А	30,8	3 960	35	4 140	25,2	4 560	91
Марка Б	28	6 720	35	6 600			63
Варіант 3							
Марка А	16,5	3 960	18,75	4 140	13,5	4 560	48,75
Марка Б	15	6 720	18,75	6 600	-	-	33,75
Варіант 4							
Марка А	19,8	3 960	22,5	4 140	16,2	4 560	58,5
Марка Б	18	6 720	22,5	6 600	-	-	40,5
Варіант 5							
Марка А	22	3 960	25	4 140	18	4 560	65
Марка Б	20	6 720	25	6 600	-	-	45
Варіант 6							
Марка А	22	3 960	25	4 140	18	4 560	65
Марка Б	20	6 720	25	6 600	-	-	45
Варіант 7							
Марка А	31,9	3 960	36,25	4 140	26,1	4 560	94,25
Марка Б	29	6 720	36,25	6 600	-	-	65,25

Транспортування та розвантаження матеріалів протягом досліджуваного періоду здійснювала стороння транспортно-експедиційна організація "ЛАІН", платник ПДВ.

Орендодавцем є ТОВ "ІНВІ", не платник ПДВ. Відповідно до чинного наказу про облікову політику, транспортно-заготівельні витрати розподіляються пропорційно ваговому обсягу перевезень, при списанні матеріалів у виробництво використовується метод середньозваженої собівартості.

Таблиця 2

Вихідні дані до завдання 1

№ п/п	Показники	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Варіант 4	Варіант 5	Варіант 6	Варіант 7
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Залишки готової продукції на початок звітного періоду: 26.1 "Готова продукція: втулки", грн	22 000	29 700	17 600	20 900	44 000	23 100	31 237,44
2	Залишки готової продукції на початок звітного періоду: 26.2 "Готова продукція: підшипники", грн	23 000	31 050	18 400	21 850	46 000	24 150	32 660
3	701.1 "Дохід від реалізації готової продукції: втулки", грн	2 007 000	4 048 425	1 289 280	1 717 335	6 021 000	2 006 500	2 863 213,8
4	701.2 "Дохід від реалізації готової продукції: підшипники", грн	3 313 245	5 549 688	2 257 080	2 981 361	9 277 086	2 483 810	4 063 306,5
5	Ціна реалізації втулок	7,50	11,25	6	6,75	11,25	10	7,65
6	Ціна реалізації підшипників, грн	15	18	12	14,2	21	14	12,90
7	Виробнича собівартість втулок на початок року, грн/шт.	5,50	7,425	4,40	5,225	5,50	5,50	3,12
8	Виробнича собівартість підшипників на початок року, грн/шт.	10,0	13,50	8	9,50	10	10	7,10

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9	Залишок втулок на кінець звітної періоду, шт	5 000	6 750	4 000	4 750	10 000	5 000	7 100
10	Кількість випущених втулок за звітний період, шт	268 600	362 610	214 880	255 170	537 200	201 450	381 412
11	Кількість випущених підшипників за звітний період, шт	218 583	306 016	185 790	207 655	437 166	175 000	310 385
Залишки сталі за рахунком 201.1 "Сталь марки А"								
12	На початок звітної періоду, грн	28 000	37 800	22 400	26 600	42 000	28 700	39 760
13	На кінець звітної періоду, грн	23 678	31 965	18 942,40	22 494,10	35 517	24 652	33 149,20
Залишки сталі за рахунком 201.2 "Сталь марки Б"								
14	На початок звітної періоду, грн	29 500	39 825	23 600	28 025	44 250	30 238	41 890
15	На кінець звітної періоду, грн	34000	45 900	27 200	32 300	51 000	27 100	48 280
Витрати, пов'язані з доставкою та зберіганням матеріалів протягом періоду, склали								
16	Транспортування та розвантаження, у тому числі ПДВ, грн	37 600	43 240	30 080	33 840	67 680	34 592	52 640
17	Плата за оренду складу матеріалів, грн	87 000	100 050	69 600	78 300	156 600	80 040	121 800

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
18	Інші складські витрати, грн	18 000	20 700	14 400	16 200	32 400	16 560	25 200
Вартісні показники за операціями з придбання та введення в експлуатацію імпортного обладнання								
19	Митна вартість імпортного обладнання, грн	113 900	130 985	91 120	102 510	205 020	104 788	142 375
20	Мито, грн	11 390	13 098,5	9 112	10 251	20 502	10 478,8	14 237,5
21	Плата за митне оформлення, грн	227,8 0	261,97	182,24	205,02	410,04	209,58	284,75
22	ПДВ, перераховане на рахунки митного органу, грн	25 058	28 816,7	20 046,4	22 552,2	45 104,4	23 053,36	31 322,5
23	Транспортування власними силами, грн	5 600	6 440	4 480	5040	10 080	5 152	7 000
24	Монтажні роботи, грн	780	897	624	702	1 404	717,60	975
25	Запланована потужність обладнання, кількість одиниць підшипників, шт	1 000 000	1 250 000	800 000	900 000	1 000 000	920 000	1 200 000
26	Фонд робочого часу основних робочих при нормальній потужності, годин на рік	400 000	500 000	320 000	360 000	720 000	368 000	480 000

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
27	Планові загально-виробничі витрати при нормальній потужності, грн	764 940,85	917 929,02	611 952,68	611 952,68	1 376 893,53	765 800	917 929,02
Фактичні витрати робочого часу на виробництво								
28	Втулок, годин	160 560	200 700	128 448	144 504	289 008	152 532	192 672
29	Підшипників, годин	220 066	275 082,5	176 052,8	198 059,4	396 118,8	209 062,7	264 079,2
30	Середня вартість праці основних робітників за період, грн/година	5,60	7	4,48	5,04	10,08	5,32	6,72
31	Ставка нарахування на фонд заробітної плати Єдиного соціального внеску	38 %	37,52 %	38,2 %	38 %	37,55 %	38 %	39,2 %
32	Нарахована заробітна плата допоміжних робітників, грн	285 470	328 290,5	228 376	256 923	456 752	271 196,5	365 401,6
33	Використані у виробництві допоміжні матеріали, грн	56 120	64 538	44 896	50 508	89 792	53 314	71 833,6
34	Електроенергія, спожита на виробничі цілі, грн	114 560	131 744	91 648	103 104	183 296	108 832	146 636,8

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
35	Надбавки бригадирам, грн	7 200	8280	5 760	6 480	11 520	6 840	9 216
36	Витрати на ремонт та утримування обладнання (умовно-постійні), грн	34 000	39100	27 200	30 600	54 400	32 300	43 520
37	Премії робітникам за якість виробництва, грн	15 600	17940	12 480	14 040	24 960	14 820	19 968
Середньомісячна заробітна плата начальника цеху у звітному періоді								
38	Начальника цеху, грн	3 200	3 680	2 560	2 880	5 120	3 040	4 096
39	Начальника ділень втулок, грн	2 480	2 852	1 984	2 232	3 968	2 356	3 174,4
40	Начальника ділень підшипників, грн	2 600	2 990	2 080	2 340	4 160	2 470	3 328
41	Адміністративні витрати (умовно-постійні), грн	224 056	257 664,4	179 244,8	201 650,4	358 489,6	212 853,2	286 791,68
42	Нарахована заробітна плата менеджерам зі збуту за окладами, грн	31 500	31 500	25 200	28 350	56 700	29 925	37 170

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Комісійні менеджерам зі збуту за укладання контрактів на реалізацію								
43	Втулок (відсоток від суми доходу від реалізації втулок)	0,5 %	0,52 %	0,45 %	0,5 %	0,5 %	0,75 %	0,65 %
44	Підшипників (відсоток від суми доходу від реалізації підшипників)	1 %	1,02 %	0,85 %	1 %	1 %	0,95 %	1,03 %
Вартість адресної реклами можливим замовникам								
45	Втулок, грн	11 200	12 320	8 960	10 080	20 160	10 640	15 904
46	Підшипників, грн	17 500	19 250	14 000	15 750	31 500	16 625	24 850
Спецзамовлення								
47	Кількість замовлених підшипників, шт	20 000	10 000	8 500	12 500	20 000	20 000	10 000
48	Запропонована ціна за спецзамовленням, грн/шт	12	14	10	11,5	17	12,65	12

У січні підприємством придбане імпортне обладнання на умовах постачання DDP (пункт на митному кордоні України). Операціям з придбання та введення в експлуатацію імпортного обладнання притаманні вартісні показники, наведені у рядках 19 – 24 табл. 2.

Імпортне обладнання є унікальним та використовується лише для виготовлення підшипників, а отже, прийнято рішення щодо нарахування амортизації цього обладнання виробничим методом. У рядку 25 табл. 2 наведена інформація щодо запланованої потужності придбаного обладнання. Ліквідаційна вартість вважається нульовою.

Амортизація інших основних засобів здійснюється прямолінійним методом, усі основні засоби використовуються у виробництві. У структурі основних засобів 80 % – активна частина, 20 % – пасивна. У рядках 26 – 27 табл. 2 містяться дані щодо фонду робочого часу основних робочих та планових загальновиробничих витрат підприємства при нормальній потужності. Інформація щодо фактичних витрат підприємства протягом досліджуваного періоду викладена у рядках 28 – 29 табл. 2.

Інші загальновиробничі витрати (окрім амортизації необоротних активів виробничого призначення та нарахувань на соціальне страхування) доцільно визначити, виходячи з загальної виробничої вартості готової продукції за рік (для її розрахунку скористатися даними про залишки на рахунках), і для складання калькуляції виробничої собівартості одиниці продукції розподілити їх пропорційно обсягам робочого часу, витраченого основними робочими.

Інші витрати вважаються умовно-постійними та розподіляються пропорційно доходу від реалізації втулок та підшипників (для розрахунку доцільно скористатися даними про обороти на рахунку).

Необхідно:

1) визначити операційний прибуток підприємства від реалізації готової продукції за звітний період без розподілу за виробами для зовнішніх користувачів використовуючи систему калькулювання та управління витратами Absorption costing (за повними витратами) та для внутрішніх користувачів – Direct costing (за змінними витратами);

2) скласти звіт про собівартість виготовленої та реалізованої одиниці кожного виду продукції. Визначити повні витрати на виробництво і реалізацію одиниці втулок та одиниці підшипників з метою ціноутворення у системі Absorption costing та у системі – Direct costing;

3) визначити маржинальний дохід, коефіцієнти маржинального доходу та точку беззбитковості у вартісному та натуральному вимірнику для підприємства в цілому та окремо за видами виробів;

4) розрахувати запас міцності для підприємства в цілому та окремо за видами виробів;

5) припустіть, що підприємство мало можливість додатково до існуючого обсягу реалізації, отримати спецзамовлення на виготовлення підшипників (рядки 47 – 48 табл. 2). Директор прийняв рішення відмовитися від цієї пропозиції, мотивуючи рішення тим, що ціна значно нижча за ринкову. Чи правильно він вчинив? Обґрунтуйте свою відповідь.

Для виконання завдання 1 доцільно скористатися базовими розрахунковими таблицями, поданими у додатку А.

Завдання 2

Українське машинобудівне підприємство виготовляє запасні частини для устаткування підприємств галузі. Готова продукція (підшипники) є однією з асортиментних позицій продукції, що виготовляє підприємство. Ця продукція виготовляється на підприємстві у ході двох виробничих процесів у механічному та складальному цехах. Продукція механічного цеху є напівфабрикатом, що потрапляє та обробляється у складальному цеху та стає готовою продукцією. Згідно з обліковою політикою, підприємство використовує систему попроцесного (попередільного) калькулювання для оцінки собівартості готової продукції та залишків незавершеного виробництва (НЗВ). Підприємство обліковує виробничі витрати за двома пулами – матеріальні витрати та додані витрати.

У складі доданих витрат виробничі накладні витрати складають 40 %. У складі виробничих накладних витрат 30 % є змінними. Пряма заробітна плата нараховується за відрядною формою оплати праці.

Незавершене виробництво механічного цеху на початок звітного періоду характеризується показниками, що наведені у рядках 1 – 3 табл. 3.

У механічному цеху витрати на матеріали здійснюються з початку процесу, вартість обробки зростає поступово. Ступінь готовності незавершеного виробництва на початок періоду складала 50 %, на кінець звітного періоду – 60 %.

Витрати оцінюються за методом середньозваженої вартості. Процедура оцінки витрат періодична (в кінці звітного періоду).

Вихідні дані до завдання 2

№ п/п	Показники	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Варіант 4	Варіант 5	Варіант 6	Варіант 7
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Незавершене виробництво механічного цеху на початок звітного періоду								
1	Кількість підшипників в обробці у механічному цеху на початок звітного періоду, шт	200	240	260	210	190	290	250
2	Матеріальні витрати механічного цеху на початок звітного періоду, грн	10 200	12 240	13 260	10 710	10 200	14 790	12 750
3	Додані витрати механічного цеху на початок звітного періоду, грн	3 120	3 744	4 056	3 276	2 964	4 524	3 900
Діяльність механічного цеху протягом звітного періоду								
4	Кількість підшипників, що протягом періоду введено у виробництво у механічному цеху, шт	1 400	1 680	1 820	1 470	1 330	2 030	1 750
5	Кількість підшипників, що протягом періоду передано з механічного цеху до складального (брак відсутній), шт	1 000	1 200	1 300	1 050	950	1 450	1 250
6	Матеріальні виробничі витрати механічного цеху протягом звітного періоду, грн	70 000	84 000	91 000	73 500	66 500	101 500	87 500
7	Додані виробничі витрати механічного цеху протягом звітного періоду, грн	54 000	64 800	70 200	56 700	51 300	78 300	67 500

Закінчення табл. 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Діяльність складального цеху протягом звітного періоду								
8	Кількісна оцінка незавершеного виробництва складального цеху на кінець звітного періоду, шт	100	120	130	105	95	145	125
9	Матеріальні виробничі витрати складального цеху за звітний період (включаючи вартість виробу механічного цеху), грн	120 025	144 030	156 032,5	126 026,25	114 023,75	174 036,25	150 031,25
10	Додані виробничі витрати складального цеху за звітний період, грн	44 928	53 913,6	58 406,4	47 174,4	42 681,6	65 145,6	56 160
11	Адміністративні витрати за звітний період (постійні), грн	24 012,5	28 815	31 216,25	25 261,15	22 859,9	34 866,15	30 063,65
12	Витрати на збут за звітний період, грн	17 000	20 400	22 100	17 850	16 150	24 650	21 250
13	Питома вага змінних витрат у загальній сумі витрат на збут, %	80 %	82 %	84 %	83 %	76 %	84 %	86 %
14	Інші операційні витрати за звітний період, грн	8 555	10 266	11 121,5	8 982,75	8 127,25	12 404,75	10 693,75
15	Питома вага постійних витрат у загальній сумі інших операційних витрат, %	60 %	50 %	65 %	45 %	55 %	60 %	50 %
16	Питома вага прибутку у ціні реалізації (без ПДВ), %	10 %	12 %	8 %	12,5 %	9 %	10 %	12 %

Показники щодо діяльності механічного цеху у звітному періоді подано у рядках 4 – 7 табл. 3.

Діяльність складального цеху за звітний період характеризується показниками, що містяться у рядках 8 – 10 табл. 3.

Незавершене виробництво за цією номенклатурною позицією на початок періоду відсутнє. Протягом періоду до цеху для виробництва означених підшипників надходили вироби тільки з механічного цеху. На склад підприємства надходила готова продукція – підшипник зі складального цеху.

У складальному цеху витрати на матеріали здійснюються наприкінці процесу, вартість обробки додається поступово. Ступінь готовності незавершеного виробництва – 60 %. Витрати оцінюються за методом середньозваженої вартості. Процедура оцінки витрат періодична (в кінці звітного періоду). Залишки готової продукції – підшипників на початок означеного періоду відсутні. Вся продукція – підшипники, що вироблена у звітному періоді була реалізована замовнику.

До складу невиробничих витрат періоду, які з метою ціноутворення відносяться на повну собівартість готової продукції – підшипники входять: адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати. Характеристика і розміри цих витрат подано у рядках 11 – 15 табл. 3.

Необхідно:

1) розрахувати виробничу собівартість виробу в механічному цеху та готової продукції підприємства (виріб складального цеху);

2) оцінити незавершене виробництво у механічному та складальному цехах;

3) розрахувати маржинальний дохід та точку беззбитковості для готової продукції – підшипники, припустивши, що прибуток складає визначений відсоток від ціни реалізації (рядок 16 табл. 3);

4) розрахувати фактор операційного важелю за цією продукцією;

5) визначити на скільки зміниться прибуток, якщо обсяг реалізації підшипників:

а) зросте на 5 %; б) зменшиться на 10 %.

Для виконання завдання 2 скористуйтеся базовими розрахунковими таблицями, поданими у додатку Б.

Завдання 3

Українське підприємство Акціонерне товариство "Емаль" виготовляє промислові фарби для фарбування промислового устаткування. Готова продукція ("Фарба емаль") є однією з асортиментних позицій продукції, що виготовляє підприємство. На початок та кінець звітної періоду залишок незавершеного виробництва за цією номенклатурною позицією формувався за рахунком 231.

Калькулювання виробництва продукції підприємство здійснює за двома пулами: прямі матеріальні витрати та додані витрати. Згідно з обліковою політикою, підприємство використовує систему попроцесного (попередільного) калькулювання для оцінки собівартості готової продукції та залишків незавершеного виробництва (НЗВ).

Калькулювання здійснюється в системі калькулювання та управління витратами за повними витратами (Absorption-costing).

Матеріальні витрати на виробництво готової продукції ("Фарба емаль") оцінюються за методом середньозваженої вартості. Процедура оцінки витрат періодична (в кінці звітної періоду).

Дані щодо незавершеного виробництва на початок звітної періоду подано у рядках 1 – 4 табл. 4.

Протягом звітної періоду для виробництва продукції "Фарба емаль" використано матеріали, які надходять у виробництво поступово у ході технологічного процесу: оліфа, барвник, лак, матеріал А, матеріал Б. Детальна інформація щодо цих матеріалів наведена у рядках 5 – 14 табл. 4.

У виробничому процесі не створювалися відходи та невиробничі втрати. Дані щодо загального виходу готової продукції протягом періоду містяться у рядку 17 табл. 4. Залишки НЗВ на кінець звітної періоду було оцінено таким чином: рядки 18 – 23 табл. 4.

До складу невиробничих витрат періоду, які з метою ціноутворення відносяться на повну собівартість реалізованої продукції – "Фарба емаль" входять адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати (рядки 24 – 28 табл. 4). Залишки готової продукції "Фарба емаль" на початок та кінець періоду відсутні.

Необхідно:

1) оцінити незавершене виробництво на кінець періоду виробу ("Фарба емаль") за пулами витрат;

Вихідні дані до завдання 3

№ п/п	Показники	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Варіант 4	Варіант 5	Варіант 6	Варіант 7
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Незавершене виробництво на початок звітного періоду								
1	Ступінь готовності незавершеного виробництва на початок періоду за матеріальними витратами, %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
2	Ступінь готовності незавершеного виробництва на початок за доданими витратами, %	70 %	56 %	66,5 %	70 %	77 %	70 %	56 %
3	Кількість напівфабрикату "Фарба емаль" на початок періоду у виробничих підрозділах підприємства, кг	160	128	152	192	176	200	136
4	Вартість матеріальних витрат на 1 кг напівфабрикату "Фарба емаль", грн/кг	16,20	12,96	15,39	19,44	17,82	16,20	13,77

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Виробництво продукції протягом звітної періоду								
5	Кількість використаної оліфи, кг	8 000	6 400	7 600	9 600	8 800	10 000	6 800
6	Ціна придбання оліфи (у тому числі ПДВ), грн/кг	18	14,40	17,10	21,60	19,8	22,50	15,3
7	Кількість використаного барвника, кг	2 000	1 600	1 900	2 400	2 200	2 500	1 700
8	Ціна придбання барвника (у тому числі ПДВ), грн/кг	24	19,20	22,80	28,80	26,40	30	20,4
9	Кількість використаного лака, кг	500	400	475	600	550	625	425
10	Ціна придбання лака (у тому числі ПДВ), грн/кг	19,80	15,84	18,81	23,76	21,78	24,75	16,83
11	Кількість використаного матеріалу А, кг	200	160	190	240	220	250	170
12	Ціна придбання матеріалу А (без ПДВ), грн/кг	24	19,2	22,80	28,80	26,40	30	20,4
13	Кількість використаного матеріалу Б, кг	150	120	142,5	180	165	187,50	127,50
14	Загальна вартість матеріалу Б (без ПДВ), грн	518	414,40	492,10	621,60	569,80	647,50	440,30

Продовження табл. 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
15	Питома вага виробничих накладних витрат у доданих витратах, %	25 %	20 %	23,75 %	30 %	27,5 %	25 %	25 %
16	Питома вага постійних витрат у виробничих накладних витратах, %	80 %	75 %	85 %	80 %	65 %	80 %	75 %
17	Вихід готової продукції "Фарба емаль", кг	10 930	8 744	10 393,5	13 116	12 023	13 662,5	9 290,5
Незавершене виробництво на кінець звітного періоду								
18	Вартість НЗП на кінець звітного періоду за балансом, грн	2 643	2 114,40	2 510,85	3 171,60	2 907,30	2 643	2 246,55
19	Ступінь готовності НЗП на кінець періоду за матеріалами, %	80 %	64 %	76 %	80 %	88 %	80 %	64 %
Ступінь готовності НЗП на кінець періоду за доданими витратами оцінюється за двома частинами								
20	Питома вага першої частини НЗП на кінець періоду, %	20 %	10 %	30 %	20 %	25 %	20 %	10 %
21	Ступінь готовності за доданими витратами першої частини НЗП на кінець періоду, %	70 %	80 %	60 %	70 %	65 %	70 %	80 %

Закінчення табл. 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
22	Питома вага другої частини НЗП на кінець періоду, %	80 %	90 %	70 %	80 %	75 %	80 %	90 %
23	Ступінь готовності за доданими витратами другої частини НЗП на кінець періоду, %	45 %	55 %	65 %	45 %	40 %	45 %	55 %
Невиробничі витрати підприємства протягом звітного періоду								
24	Адміністративні витрати (всі постійні), грн	46 552,20	37 241,76	44 224,59	55 862,64	51 207,42	58 190,25	39 569,37
25	Витрати на збут усього, грн	17 798,60	14 238,88	16 908,67	21 358,32	19 578,46	22 248,25	15 128,81
26	Питома вага змінних витрат у загальних витратах на збут, %	60 %	48 %	57 %	72 %	66 %	75 %	51 %
27	Інші витрати усього, грн	8 556	6 844,80	8 128,20	10 267,20	9 411,60	10 695	7 272,60
28	Питома вага постійних витрат у загальних інших витратах, %	50 %	40 %	47,5 %	60 %	55 %	62,5 %	42,5 %
29	Питома вага прибутку у ціні реалізації (без ПДВ), %	20 %	16 %	19 %	24 %	22 %	18 %	17 %

2) розрахувати виробничу собівартість виробу "Фарба емаль" у цілому та за пулами витрат;

3) розрахувати маржинальний дохід та точку беззбитковості у вартісному вимірнику (округливши до грн) для готової продукції ("Фарба емаль"), припустивши, що прибуток складає визначений відсоток від ціни реалізації (рядок 29 табл. 4);

4) розрахувати фактор операційного важеля за цією продукцією; обґрунтувати вплив цього показника на показник прибутку підприємства.

У додатку В запропоновано базові розрахункові таблиці для виконання завдання 3.

Рекомендована література

1. Аткинсон Э. А. Управленческий учет / Э. А. Аткинсон, Р. Д. Банкер // пер. с англ. – [3-е изд.]. – М. : ИД "Вильямс", 2005. – 878 с.

2. Атрилл П. Управленческий учет для менеджеров / П. Атрилл // пер. с англ. // Под ред. С. Л. Каныгина. – Днепропетровск : Баланс-Клуб, 2008. – 624 с.

3. Голов С. Ф. Управлінський облік / С. Ф. Голов. – Х. : Фактор, 2009. – 784 с.

4. Грабова Н. Н. Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях : учебн. пособ. для студентов вузов / Н. Н. Грабова, В. Н. Добровский // под ред. Н.В. Кужельного. – К. : А.С.К., 2007. – 624 с.

5. Друри К. Управленческий и производственный учет: учебник / К. Друри. – М. : Юнити, 2010. – 1424 с.

6. Карпова Т. П. Управленческий учёт : учебник для вузов / Т. П. Карпова. – М. : ЮНИТИ, 2001. – 350 с.

7. Котляров С. А. Управление затратами / С. А. Котляров. – СПб. : Питер, 2009. – 160 с.

8. Лабунская С. В. Управленческий учет : конспект лекций / С. В. Лабунская. – Х. : Изд. ХНЭУ, 2007. – 40 с.

9. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Міністерства промислової політики України від 09.07.2007р. № 373 / Державне підприємство Державний інститут комплексних техніко-економічних досліджень Міністерства промислової політики України. – Київ, 2007. – 295 с.

10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 // Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. – Х. : Фактор, 2011. – 432 с.

11. Практикум з навчальної дисципліни "Управлінський облік" і "Облік виробництва та управління витратами підприємств" для студентів спеціальності "Облік і аудит" магістерської програми "Облік і аналіз підприємницької діяльності" денної форми навчання / укл. С. В. Лабунська, Л. Д. Бескоровайна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 83 с.

12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні / Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 40.

13. Сердюк В. Н. Управленческий учет : учебн. пособ. / В. Н. Сердюк. – 2-е изд., изм. и доп. – Донецк : Норд-Пресс, 2009. – С. 189–300.

14. Терни П. Разумный учет: как получить истинную картину затрат с помощью системы ABC / П. Терни // пер. с англ. Т. Родиной, О. Поповой, Н. Пирогова. – М. : ИД "Секрет фирмы", 2006. – 384 с.

15. Управление затратами на предприятии : учебн. пособ. / под. общ. ред. Г. А. Краюхина. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – СПб.: ИД "Бизнес-пресса", 2006. – 352 с.

16. Управлінський облік : навч. посібн. / Ю. Д. Малярєвський, С. В. Лабунська, Л. В. Бескоровайна та ін. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 248 с.

Ресурси мережі Інтернет

17. База даних. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a>.

18. Інформаційний портал "Бухгалтер 911" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com/SiteContent.aspx>.

19. Електронний каталог видавництва "Фактор" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://market.factor.ua>.

Додатки

Додаток А

Таблиці, рекомендовані для виконання завдання 1

Таблиця А.1

Загальні розрахунки, грн

Показник	Втулки	Підшипники	Усього
Надходження сталі			
Транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ)			
Усього надходження сталі (у тому числі ТЗВ)			
Прямі матеріальні витрати			
Прямі витрати на оплату праці та соціальне страхування			
Змінні загальновиробничі витрати (ЗВВ)			
Постійні загальновиробничі витрати (ЗВВ)			
Адміністративні витрати			
Змінні витрати на збут			
Постійні витрати на збут			

Таблиця А.2

Звіт про прибутки і збитки у системі Absorption-costing, грн

Показник	Сума, грн
Доходи від реалізації продукції	
Собівартість реалізованої продукції	
Валовий прибуток (за системою Absorption-costing)	
Адміністративні витрати	
Витрати на збут	
Операційний прибуток	

Таблиця А.3

Звіт про прибутки і збитки у системі Direct-costing, грн

Показник	Сума, грн
Доходи від реалізації продукції	
Змінні виробничі витрати	
Валовий прибуток (за системою Direct-costing)	
Змінні адміністративні витрати та змінні витрати на збут	
Маржинальний дохід	
Постійні виробничі витрати	
Постійні адміністративні витрати та постійні витрати на збут	
Операційний прибуток	

**Звіт про собівартість виготовленої та реалізованої продукції,
складений у системі Absorption-costing**

Показник	Втулки	Підшипники
Прямі матеріальні витрати, грн		
Прямі витрати на оплату праці та соціальне страхування, грн		
Загальновиробничі витрати (ЗВВ), грн		
Усього виробничі витрати, грн		
Кількість виготовленої продукції, шт		
Виробнича собівартість, грн/шт		
Адміністративні витрати, грн		
Витрати на збут, грн		
Повна собівартість, грн/шт		

Таблиця А.5

**Звіт про собівартість виготовленої та реалізованої продукції,
складений у системі Direct-costing**

Показник	Втулки	Підшипники
Змінні виробничі витрати, грн		
Змінні невиробничі витрати, грн		
Усього змінні витрати, грн		
Кількість виготовленої продукції, шт		
Змінні витрати на одиницю продукції, грн/шт		
Постійні витрати, грн		
Повні витрати на одиницю продукції (повна собівартість), грн/шт		

Таблиця А.6

Розрахунок коефіцієнтів

Показник	Втулки	Підшипники	Усього
Маржинальний дохід, грн			
Коефіцієнт маржинального доходу			
Точка беззбитковості, шт			
Точка беззбитковості, грн			
Запас міцності, шт			
Запас міцності, грн			
Спецзамовлення			
Диференційні доходи, грн			
Диференційні витрати, грн			
Недоотриманий прибуток, грн			

Таблиці, рекомендовані для виконання завдання 2

Таблиця Б.1

**Розрахунок руху еквівалентних одиниць готової продукції
у ході процесу № 1 (механічний цех)**

Показник	За матеріальними витратами	За доданими витратами
Незавершене виробництво на початок звітної періоду, шт	$H3B_{\text{поч}} \times \text{ступінь готовності, \% / 100 \%}$	$H3B_{\text{поч}} \times \text{ступінь готовності, \% / 100 \%}$
Готова продукція, шт	Вихідні дані	Вихідні дані
Незавершене виробництво на кінець звітної періоду, шт	$H3B_{\text{поч}} + \text{введено у виробництво} - \text{ГП}$	$H3B_{\text{кін}} \times \text{ступінь готовності, \% / 100 \%}$

Показник	Формула	Розрахунок
Собівартість одиниці еквіваленту готової продукції за матеріалами, ЕГПмат1, грн	$(\text{матеріальні витрати у незавершеному виробництві на початок періоду} + \text{матеріальні витрати за період}) / (\text{готова продукція} + \text{незавершене виробництво на кінець періоду})$	
Собівартість одиниці еквіваленту готової продукції за доданими витратами, ЕГПдод1, грн	$(\text{додані витрати у незавершеному виробництві на початок періоду} + \text{додані витрати за період}) / (\text{готова продукція} + \text{незавершене виробництво на кінець періоду})$	
Виробнича собівартість у процесі № 1, грн	$\text{кількість готової продукції} \times (\text{ЕГПмат1} + \text{ЕГПдод1})$	

Таблиця Б.2

**Розрахунок руху еквівалентних одиниць готової продукції
у ході процесу № 2 (складальний цех)**

Показник	За матеріальними витратами	За доданими витратами
Готова продукція, шт	Продукція, що передана з процесу № 1 – незавершене виробництво на кінець періоду	Продукція, що передана з процесу № 1 – незавершене виробництво на кінець періоду
Незавершене виробництво на кінець звітної періоду, шт	$H3B_{\text{кін}} \times \text{ступінь готовності, \% / 100 \%}$	$H3B_{\text{кін}} \times \text{ступінь готовності, \% / 100 \%}$

Продовження додатка Б

Показник	Формула	Розрахунок
Собівартість одиниці еквіваленту готової продукції за матеріалами, ЕГПмат2, грн	(матеріальні витрати складального цеху – виробнича собівартість механічного цеху) / готова продукція складального цеху	
Собівартість одиниці еквіваленту готової продукції за доданими витратами, ЕГПдод2, грн	додані витрати за період / (готова продукція + незавершене виробництво на кінець періоду)	
Виробнича собівартість у процесі № 2, грн	витрати механічного цеху на продукцію + матеріальні витрати складального цеху (ЕГПмат2) + + додані витрати складального цеху (ЕГПдод2)	

Таблиця Б.3

**Розрахунок собівартості незавершеного виробництва
за процесом № 1 (механічний цех)**

Показник	Формула	Розрахунок
Собівартість незавершеного виробництва у процесі № 1 за матеріалами, НЗВмат1, грн	Кількість продукції у незавершеному виробництві за матеріалами × собівартість ЕГПмат	
Собівартість незавершеного виробництва у процесі № 1 за доданими витратами, НЗВдод1, грн	Кількість продукції у незавершеному виробництві за доданими витратами × собівартість ЕГПдод	
Собівартість НЗВ у процесі № 1	НЗВмат1 + НЗВдод1	

Таблиця Б.4

**Розрахунок собівартості незавершеного виробництва
за процесом № 2 (складальний цех)**

Показник	Формула	Розрахунок
Собівартість незавершеного виробництва у процесі № 2 за матеріалами, НЗВмат2, грн	Кількість продукції у незавершеному виробництві за матеріалами × собівартість ГП у процесі № 1	
Собівартість незавершеного виробництва у процесі № 2 за доданими витратами, НЗВдод2, грн	Кількість продукції у незавершеному виробництві за доданими витратами × × собівартість ЕГПдод	
Собівартість НЗВ у процесі № 2, грн	НЗВмат2 + НЗВдод2	

Таблиця Б.5

**Визначення розміру повних та змінних витрат,
розрахунок маржинального доходу та точки беззбитковості**

Показник	Формула	Розрахунок
Повні витрати віднесені на загальний обсяг Виробу "Підшипники" (загальна повна собівартість Виробу "Підшипники")	виробнича собівартість у процесі № 2 + адмін. витрати + + витрати на збут + + інші витрати	
Повні витрати віднесені на одиницю Виробу "Підшипники"	повна собівартість / кількість готової продукції	
Ціна на одиницю Виробу "Підшипники" (не включаючи ПДВ)	повні витрати на одиницю виробу + (10 % ціна) / 100 %	
Змінні матеріальні витрати	(ЕГПмат підрозділ № 1 + + ЕГПмат підрозділ № 2) × ГП	
Змінні додані витрати	(ЕГПдод підрозділ № 1 + + ЕГПдод підрозділ № 2) × × ГП × 0,6 + + (ЕГПдод підрозділ № 1 + + ЕГПдод підрозділ № 2) × × ГП × 0,4 × 0,3	
Змінні витрати періоду	витрати на збут × 0,7 + + інші витрати × 0,4	
Всього змінних витрат	змінні матеріальні + змінні додаткові + змінні витрати періоду	
Маржинальний дохід (МД)	дохід від реалізації – змінні витрати	
Коефіцієнт маржинального доходу (КМД)	маржинальний дохід / дохід від реалізації	
Точка беззбитковості, грн	постійні витрати / коефіцієнт маржинального доходу	

Таблиці, рекомендовані для виконання завдання 3

Таблиця В.1

Розрахунок руху фізичних одиниць готової продукції
та еквівалентів готової продукції

Показник	Формула	Еквіваленти готової продукції	
		Матеріальні витрати	Додані витрати
Незавершене виробництво на початок звітного періоду, НЗВпоч, кг	$\text{НЗВпоч} \times \text{ступінь готовності, \%} / 100 \%$		
Введено у виробництво, кг	Вихідні дані		
Готова продукція, ГП, кг	Вихідні дані		
Незавершене виробництво на кінець звітного періоду, НЗВкін, кг	$\text{НЗВкін} = \text{НЗВпоч} + \text{Введено у виробництво} - \text{ГП}$		
Загальна кількість одиниць до розрахунку	$\text{ГП} + \text{НЗВкін}$		

Показник	Формула	Розрахунок
Загальна вартість 1 кг еквіваленту готової продукції за матеріалами, ЕГПмат, грн	$(\text{матеріальні витрати у незавершеному виробництві на початок періоду} + \text{матеріальні витрати за період}) / (\text{готова продукція} + \text{незавершене виробництво на кінець періоду})$	
НЗВкін за пулом матеріальні витрати	$\text{Кількість продукції у незавершеному виробництві} \times \text{ЕГПмат}$	
НЗВкін за пулом додані витрати	Залишок незавершеного виробництва за фінансовим балансом – вартість НЗВкін за пулом матеріальні витрати	
Вартість 1 кг еквіваленту готової продукції за доданими витратами, ЕГПдод	$\text{НЗВкін за пулом додані витрати} / \text{НЗВкін}$	

Таблиця В.2

Визначення собівартості готової продукції

Показник	Формула	Розрахунок
Виробнича собівартість готової продукції за матеріалами, грн	$\text{ЕГП}_{\text{мат}} \times \text{ГП}$	
Виробнича собівартість готової продукції за доданими витратами, грн	$\text{ЕГП}_{\text{дод}} \times \text{ГП}$	
Виробнича собівартість готової продукції, грн	$(\text{ЕГП}_{\text{мат}} + \text{ЕГП}_{\text{дод}}) \times \text{ГП}$	

Таблиця В.3

Проведення аналізу взаємозв'язку "витрати-обсяг-прибуток"

Показник	Формула	Розрахунок
Повна собівартість продукції	Виробнича собівартість продукції + + адмін. витрати + витрати на збут + інші витрати	
Дохід від реалізації (не включаючи ПДВ):	Повна собівартість продукції + + (20 % × Доход від реалізації) / / 100 %	
Операційний прибуток	Дохід від реалізації – Повна собівартість продукції	
Постійні витрати	ВНВ пост. + Адм. витрати + + 40 % витрат на збут + + 50 % інших витрат	
Маржинальний дохід	Операційний прибуток + постійні витрати	
Коефіцієнт маржинального доходу (КМД)	Маржинальний дохід / Дохід від реалізації	
Точка беззбитковості	Постійні витрати / КМД	
Фактор операційного важелю	Маржинальний дохід / прибуток	

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"ОБЛІК ВИРОБНИЦТВА
І УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ"
для студентів спеціальності
8.03050901 "Облік і аудит"
денної форми навчання**

Укладачі: **Лабунська** Світлана Віталіївна
Курган Наталя Володимирівна

Відповідальний за випуск **Пилипенко А. А.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Маркова Т. А.**

План 2014 р. Поз. № 9.

Підп. до друку Формат 60 x 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 2,0. Обл.-вид. арк. 2,5. Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*